

Oppikurssi sosialismissa

Laatinut ALGERNON LEE

Julkaistaan Rand-koulun kirjjeenvaihtokirjainä. Koulun luovalla Sakenille mukauttu

LÄKSY XI.

Kapitalismin taloustieteelliset perusteet. I.

Muutamia määritelmiä. Eri henkilöt eri tapauksissa voivat käyttää samaa sanaa useassa eri merkityksessä. Välttääksemme väärinkäsityksiä me ensiksi tahdomme sellittää erälltten kansantaloustieteessä käytettyjen sanojen varsinaisen merkityksen. Opiskelijain kuitenkin pitäisi välttää ulkooppittujen kaavamaisten määriteltyjen käyttämistä kysymyksessä olevan asian todellisen (ntemisen ja ymmärtämisen asemasta.

Taloustieteellä tarkoitamme niiden keinojen tieteellistä tutkimista, joiden avulla ihmiset hankkivat itselleen elämistä varten tarpeellisia hyödykkeitä. Se on tie, joka selittää hyötysesineitten valmistamista, vaihtoa, jakamista ja kulutusta. Ja tässä yhteydessä me puhumme ainoastaan kapitalistisen järjestelmän taloustieteellistä ilmiöstä. Me emme nyt kosketele entisten tahi vielä olemassa olevien takapajulle jääneitten yhteiskuntien taloudellisia toimintatapoja.

Hyödykkeillä tarkoitamme kaikkia yhteiskunnallisessa elämässä käytettyjä aineita ja tavaroita, joita yleisesti ostetaan ja myydään. Kun me puhumme hyödykkeitten tuottamisesta niin me tarkoitamme ei ainoastaan tavaroitteen valmistamista, vaan eritoten arvojen luomista.

Tuotannoksi kutsutaan kaikkia menettelytapoja, jotka luovat tavaroita tahi liikkävät niiden arvoa, alkaen raaka-aineitten hankinnasta siihen asti kunnes valmistettu tavara joutuu kuluttajan käsiin. Tavaroitteen kuljetus laaketaan osaksi tuotannosta.

Tuotannon välineiksi kutsumme kaikkia hyödykkeitten tuottamisessa käytettyjä välineitä, lukuun-

oittamatta ihmisten työvoimaa.— kulton maa ja maatalousvälineet, kaivanot, rautatiet kalustoineen, tehtaat koneistoineen, raaka-aineineen, poltto-aineineen, työkaluineen, j. n. e. katsomatta sitä, kuka ne omistaa. "Pääoma"-sanaa käytämme vähän ahtaamassa merkityksessä, joka esitetään seuraavassa lüksyssä. "Pääoman" huomattavin ominaisuus on, että se hankkii omistajalleen tuloja tuon omistamisen tähden.

Jaoksi me kutsumme hyödykkeen arvon jakamista sen tuotannossa välillisesti tahi välittömästi osallisten henkilöitten kesken,— koron ja liikevoiton joutuminen rahansijoittajille ja yrittelijöille, maanomistajalle maksottava vuokra, työläisten ja virkailijoitte palkat jne. Älkäämme sekoatakko jakoa kuljetuksen tahi vaihdon kanssa.

Vaihto kapitalistisessa järjestelmässä tapahtuu melkein aina rahalla ostamisen ja myymisen muodossa. vaikka käteistä rahaa ei siirretäkään osalliselta toiselle jokaisen vaihdon yhteydessä. Ilaikenlaiset "paperit", joita mukavuusyistä käytetään vaihdossa, kuten pankkitalletustodistukset, pankkinootat, kulta- tahi hopearahaosoitukset, maksuosoitukset ja vekselit, posti- ja expressiosoitukset, persoonalliset velkavekselit, ovat ainoastaan lupauksia maksaa määrätty summa rahaa määrättyä aikana ja kelpaavat maksuvälineinä ainoastaan sikäli kun kuhunkin maksulupaukseen luotetaan.

Raha on se erikoinen hyödyke, jota jokaisessa kapitalistisessa yhteiskunnassa yleisesti käytetään yleisenä västikkeena muita hyödykkeitä myydessä ja ostaessa. Useimmissa kapitalistisissa maissa tänä päivänä ainoastaan kulta tunnustetaan varsinaiseksi,

yleisesti käyväksi rahaksi. Hallitus tekee kullasta määrätyn painoista ja kultapitoisia rahakappaleita, antaa kullekin virallisen nimityksen ja leimaten sitä niin, että se tunnetaan heti näkemällä. Mutta rahan arvo ei synny hallituksen määräyksen voimalla. Dollari ei ole muuta kuin 23.22 grain'ia kultaa, ja se todistetaan hallituksen leimalla. Dollarin arvo on siinä olevan kultamäärän arvo, ja tämän arvon määräävät samat tekijät, jotka määräävät kuparinaulan tai terästonnin arvon. Opiskelijain pitäisi varoa uskomasta, että hallitus mahtikäskylä voi antaa rahalle millaisen arvon tahansa.

Tässä läikeyssä me emme lähde yksityiskohtaisesti selittämään kullusta, — s. o. hyödykkeitten lopullista käyttämistä, jonka kautta niiden lopullinen arvo häviää. Taloustieteilijät erottavat toisistaan "kulutus-hyödykkeitä", jotka käytetään suoraan ihmisten tarpeitten tyydyttämiseksi ja "tuotantohyödykkeitä", joita käytetään toisten tavarointen valmistamisessa. Niinpä leipä ja liha ovat "kulutus-hyödykkeitä" ja työkalut sekä koneet "tuotantohyödykkeitä". Kivihiili on joko "kulutus- tai "tuotantohyödyke", riippuen siitä, käytetäänkö sitä huoneen lämmittämiseksi vai tehtaan tai veturin käyttämistä varten.

Tavaroiksi kutsumme myytäväksi valmistettuja hyödykkeitä. Leipä on tavaraa, kun sitä valmistetaan leipomossa, mutta ei silloin kun emäntä leipoo sitä perheensä tarpeeksi.

Hyödyksi sanomme sitä ominaisuutta, mikä jollakin hyödykkeellä on jonkun ihmistarpeen tahi halun tyydyttämiseksi. Tällä nimityksellä ei ole mitään tekemistä sen kanssa onko tuo tarve tahi halu oikea tahi väärä moraalissa, terveydellisessä tahi jossain muussa suhteessa. Viinan juonti on luultavasti enemmän vahingollista kuin hyödyllistä, mutta taloustieteellisessä merkityksessä viinallakin on määrätty "hyöty", koska on olemassa paljon ihmisiä, jotka haluavat viinaa.

Arvoksi kutsumme sitä vetovoimaa, jolla joku hyödyke vetää puoleensa määrätyn määrän jotakin toista hyödykettä vastineena vaihdossa. Hyödykkeillä ei ole mitään itsenäistä

arvoa, joka olisi riippumaton toisista esineistä. Hyödykkeen arvo johtuu yksinomaan visseistä ihmisten välisistä yhteiskunnallisista suhteista. Tällä sanalla ei ole mitään merkitystä villi-ihmisten keskuudessa, missä tavara-vaihtoa ei ole olemassa, tahi missä sitä ilmenee vain poikkeustapauksissa. Vasta silloin kun tavarointen tuotanto muodostuu taloudellisen elämän yleiseksi ilmiöksi, aletaan määrätyn arvo-suhteen mukaisesti vaihtaa tavaroita, vasta silloin esiintyy arvo siinä merkityksessä, missä me tuota sanaa tässä käytämme.

Sanalla hinta ja arvo on ero siinä suhteessa, että edellinen kohdistuu johonkin määrättyyn esineeseen tahi tavaramäärään määrättyä hetkenä, jälkimmäisellä on yleisempi ja tietoperäisempi merkitys. Jonkun tavarann hinnaksi kutsumme määrätyn määrän jotakin toista tavaraa, joka vaihdossa kelpaa tuon tavarann vastineeksi. Me voimme sanoa, että hiilitonnin hintana on viisi bushelia vehnää, jossa tapauksessa vehnän hintana on 400 naulaa kivihiillä. Ja me voimme lausua vehnän arvon määrättyssä määrässä kuparia, villaa, puuvillaa tahi jotain muuta tavaraa. Käytännössä näiltä tavaroilta ei kuitenkaan suoraanaisesti vaihdeta toislaan vastaan. Niitä kaikkia myydään kullalla ja ostetaan kullalla. Sen vuoksi me ilmoitamme kaikkien muitten hyödykkeitten hinnan kullassa, — se on rahassa. Me sanomme, että hiilen hinta on 5 dollaria tonni, vehnän dollari busheli, kuparin 13 senttiä naula j.n.e.

Kun me puhumme tavarann hinnasta, me ehkä tarkoitamme jotakin määrättyä kaupantekotilaisuutta. Mutta ellei sitä nimenomaan sanota, me tarkoitamme sillä "vallitsevaa hintaa", — se on sitä hintaa josta tuota tavaraa määrättyinä aikana yleisesti myydään.

Hyöty ja arvo. Pantakoon merkille muutampia tärkeitä eroavaisuuksia hyödyn ja arvon välillä.

Jokaisella tavarallailla on vissi hyöty johonkin määrättyyn ihmistarpeeseen tahi haluun nähden. Hiili on hyödyllinen polttoaineena, mutta ei kelpaa mihinkään muuhun, leipä kelpaa syötäväksi, mutta ei vaatetuk-

seen, vaatteet suojelevat ruumistamme, mutta eivät ravitse meitä. Jonkun esineen hyöty riippuu siitäkin, kuka sitä käyttää ja missä oloissa sitä käytetään. Saksankielinen kirja on hyödyttön sille, joka ei ymmärrä saksaa; siikaarit ovat hyödyllisiä muutamille, mutta aivan hyödyttömiä toisille miehille ja melkein kaikille naisille; henkilön matkustaessa Lapinmaalta Afrikan hänen turkkinsa hyödyllisyys vähenee matkan varrella, mutta jään ja kevelten vaatteitten hyöty häneen nähden yleene. On mieletöntä kysyä, onko tynnyri jauhoja yhtä hyödyllinen kuin sylilinen puita, sillä toinen ei voi tyydyttää sitä tarvetta, minkä toinen tyydyttää. Kaksi samallaista esinettä eivät aina ole hyödyllisempiä kuin yksi ainoa; — niinpä yksi sateenvarjo on jollekin henkilölle sängen hyödyllinen sademyrskyn aikana, mutta yksi sateenvarjo lisää tuottaisi vain vaivaa ja kiusaa. Sanalla sanoen: erinäisten tavaroitteen hyöty vaihtelee eri tapauksissa; se paljon riippuu käyttäjän yksilöllisistä tarpeista ja haluista ja sitä ei voi verrata toisen esineen hyöttyyn paljon tahi muillamittavertailuilla.

Arvon suhde on aivan päinvastainen. Mikäli on kysymys ostovoimasta, niin kaikki tavarat voidaan vaihtaa toista vastaan. Ei ole olemassa mitään arvoeroa tuhannen dollarin arvoisen kultamäärän, tuhannen dollarin arvoisen rautamäärän ja tuhannen dollarin arvoisen silkkimäärän välillä; jokainen näistä tavaramääristä voidaan vaihtaa toiseen. Jonkun tavarain arvo omistajalleen ei riipu siitä, mitä hyötyä sille itselleen on sen henkilökohtaisesta käyttämisestä. Niinpä saattaa väkijoumakauppias itse puolestaan olla ehdottomasti raitis mies, mutta tämä seikka ei tee hänen tavaravarastoaan arvottomaksi, niin kauvan kun hän voi myydä sen jollekin toiselle henkilölle. Ei kukaan ihminen voi itse käyttää miljoonaa paria kenkiä, — sikäli kun on kysymys niiden persoonallisesta hyödyä hänelle, niin hän voisi olla yhtä iloinen vaikka hänellä olisi vain sata paria kenkiä. Mutta henkilö, joka

omistaa miljoonan paria kenkiä, voi vaihtaa ne kymmenen tuhatta kertaa suurempaan muitten tavaroitteen määrään, kuin henkilö jolla on sata paria kenkiä. Sanalla sanoen: erinäisten tavaroitteen arvo on tavaroitteen paljouteen nähden verrattavissa vissiin määrään toisia tavaroita; tavaroitteen arvo on aivan riippumaton hyödydestä, minkä ne tuottavat persoonallisesti omistajalleen.

Millaisilla esineillä on arvo? — Yhteiskuntajärjestyksessä, missä tavaroita valmistetaan vain itsekulutusta varten, ihmiset välittävät etupäässä tavaroitteen henkilökohtaisesta hyödyllisyydestä. Mutta me elämme yhteiskunnassa, missä tuotanto kauppa varten on aivan yleinen ja meidän yhteiskuntamme enemmän välittää tavaroitteen arvosta kuin hyödydestä. Me tahdomme sen vuoksi tietää, mitkä seikat määräävät tavaroitteen arvon. Me alatamme kysymällä millaisilla esineillä on arvo. Vastauksemme jakaantuu kahteen osaan:

1. Ainoastaan hyödyllisillä tavaroilla on arvo. Tämä on luonnollinen seikka. Mutta hyödyksi me emme tarkoita sitä, että kaikki ihmiset tunnustavat sen hyödylliseksi. Riittää, että se on haluttu niin suuresti, että löytyy ihmisiä, jotka tahtovat hankkia sen itselleen. Tavara on hyödytön ellei kukaan sitä voi käyttää millään tavalla' eikä tahdo maksaa siitä mitään. Silloin sillä ei ole mitään arvoakaan. Jos ainoastaan yksi henkilö haluaa jonkun tavarain, mutta ei löydä toista joka tahtois sen ostaa, niin tavara on taloustieteellisesti arvoton, vaikka se olisi kuinka arvokas hyvänsä tuon yhden ihmisen mielestä. Hän ei voi ostaa sillä mitään muuta tavaraa. Omatakseen arvon täytyy tavarain olla jonkunkin verran yleisesti haluttu.

2. On hyödyllisiä tavaroita, joilla ei ole arvoa. Ainoastaan sellaisilla tavaroilla on arvo, joita ei voi hankkia ilman määrättyjä ponnistuksia. Esim. ilma on aivan välttämätön ihmiselämälle. Kuitenkaan sillä ei ole mitään kauppa-arvoa. Ei kukaan tahdo maksaa

siitä senttiäkään tonnista. Vesi on hyvin tärkeä hyödyke. Suurissa kaupungeissa ja erämaissa se on myös arvokasta; omistaja voi myydä sitä toisille. Maaseudulla se on enimmäkseen arvotonta, — ei kukaan tahdo ostaa mitään, minkä hän helposti saa ostamattakin.

Jos meillä olisi satujen taikalyhty, jonka avulla jokainen saisi mitä haluaisi pelkällä toivomisella, niin sellaiset sanat kuin "osto", "myynti", "tavara", "hintä", "arvo", "palkka", "korko", "vuokra", "liikevoitto", "varallisuus" menettäisivät merkityksensä ja koko taloustelede joutuisi unhoilaan. Me toivomme, että jotain sellaista tulee tapahtumaan tulevaisuu-

deessa, jolloin ihmisen taloudellinen valta toisen ihmisen yli lakkautetaan ja yhteiskunnallinen tuotanto kehittyy niin pitkälle, että kaikkea riittää yllin kyllin kaikille. Mutta toteuttaaksemme tämän unelman on alvan välttämätöntä, että tunnemme nykyisen yhteiskuntajärjestyksen toimintatavat. Jos joku mies väittäisi, että hän voi rakentaa parempia höyrykoneita, kuin mitä nyt on käytännössä, vaikka hän ei tuntisikaan nykyisten koneitten rakennetta ja toimintaa, niin nauraisimme hänen hulluudelleen. Yhtä mielellöntä on otaksua, että voimme perustaa paremman yhteiskuntajärjestyksen ilman nykyisen järjesteimän tarkkaa tuntemista.

